

Borsos József (1821-1883)

Hölgy lornyonnal, 1856

Olaj, vászon 99 x 80 cm

Jelezve jobbra lent: Borsos J. 856

Irodalom:

- Lázár Béla: Borsos József. Művészet, 1913. 302-314. old.
- Knopp Jenő: Borsos József. 1931.
- Héjjas János: A magyar biedermeier kor művészete. Magyar Művészet, 1938. 19-29 oldal

Kiállítás:

- Magyar Biedermeier művészeti kiállítás, Ernst Múzeum, 1937-38., 63. kép

Archív adat:

- Iparművészeti Múzeum adattár, Kószegehy Elemér féle összeírás

Proveniencia:

- Budapest, Fränkel Józsefgyűjteménye
- Magyar Királyi Postatakarék Árverése, 1937. március, 63. tétel
- Magyar Királyi Postatakarék Árverése, 1937. június, 48. tétel

A *Hölgy lornyonnal* című kép tökéletesen beleillik Borsos késői műveinek sorába. Az ötvenes években már teljesen kiforrott Borsos Józsefről, a bécsi iskolázottságú tehetséges Waldmüller-tanítványról Héjjas János így ír: "az élet érdekelte és művészetének ideálja az élet nemes szépsége volt, amit minden nagyképűség nélkül, csupán kedvességében akart visszaadni. De szándékához kifejlett színérzék, briliáns technikai tudás és ritka komponáló képesség járult". Lázár Béla a századelő kitűnő műkritikusa a következőket írva összegzi a múlt század közepének egyik legjelentősebb festőjéről írt cikkét: "Korának kiváló arckép- és zsánerfestője volt, aki nemcsak hogy bécsi kortársait érte utol, de temperantumának fel-fellobbanó szilajságával el is vált tőlük és bekapcsolódott abba a nagy magyar egységbe, melynek egyes elemei Munkácsy mélységes színeinek ereje, Paál László tragikus pátosza, Szinyei Merse Pál szenvedelmes derűje, Székely Bertalan lélekbe hatoló gondolatpoézise. Borsos Józsefben a festői értékekben gazdag mesemondót, a lélek titkainak nagy megértőjét ismerjük fel."

Borsos József festményén ezüstszürke ruhás, baljával vörös bársonypárnára támaszkodó bájos fiatal hölgy remekbe szabott portréja látható. A háttérben pirkadati ég alatt, balra vadregényes erdőrészlet, jobbra márványkönyöklő, rajta míves kővázában dús levelű agavé.

A kép megragadó volta egyszerűségéből adódik, ahogy a tiszta, nemes arcú fiatal asszony melankólikusan ránk néz. Egyéniségére és hangulatára finoman rímelt a körülötte levő táj és a biedermeier portré festészetben megszokott kellékek. Az enyhén borongós, a nap első sugaraival megfestett égbolt harmonizál a nő halvány bőrével. Az ékszerek és a puha bár-

sonypárna is finomságot sugároznak.

A képről azonban hiányzik a Borsos által többször is megfestett *Galambposta* ma már kevésbé tetszetős, cukormázos biedermeier hangulata, bár ezek virtuóz, finoman részletező technikája a *Hölgy lornyonnal* című képen is megjelenik.

Ezen a képen is jól látszik, hogy Borsos az anyagok élővé varázsolásának igazi mestere volt. A szaténruhát, a ruha gallérjának csipkerátétét és a bojtos bársonypárnát ugyanolyan gonddal festette meg, mint az ékszereket, vagy az erdőrészletet. Egyedül az ég elnagyolt, azonban ez éppen semlegességével vezeti a néző tekintetét a finom arcra.

A kép kompozíciója világosan szerkesztett. A figurát erősen eltérő karakterű elemek keretezik: sötétebb és színebb alsó, és világosabb, üresebb felső rész, valamint balra a háborítatlan őstermészet, jobbra a mesterséges környezet.

A portréalany nevét mára feledés borítja, egyéniségéről azonban sokat sejtet a festmény. Családi állapotáról a jegygyűrű árulkodik, társadalmi rangjáról ruhája és finom művű arany és ezüst ékszerei. Az ezüstruhás hölgy azonban többet is ki akart fejezni képmása megrendelésekor. A bal kezében tartott lornyon bizonyára olvasottságára, műveltségére utal.

A *Hölgy lornyonnal* című portréra már mások is felfigyeltek. Olyannyira kiemelkedik a Borsos oeuvre-ből, hogy Kószegehy Elemér, aki a két világháború között kísérletet tett, hogy felmérje az akkori magyar magángyűjteményeket, amikor Fränkel Józsefnél járt, az ott lévő festmények közül ezt az egyet fotóztta le. Ez annál is nagyobb dolog, mert közismert volt Kószegehy részrehajlása az ötvösművek felé (ő írta a magyarországi ötvösjegyek című, máig is egyedülálló művet).

A Fränkel családnak is jó szeme volt a művészethez. Fränkel Ernő műkereskedő volt, régi és kortárs művészekkel is foglalkozott, Nemes Marcelltól Weiss Fülöpig számos nagy gyűjtővel kapcsolatban állt. Fia, Fränkel József, akinél Kószegehy képünket látta a két világháború közti legnagyobb magyar műkereskedő szalont hozta létre. A szeniális üzleti konstrukcióval létrejött Fränkel-szalont leginkább kortárs műveket, Aba-Novák, Bernáth, Czöbel, Egry, Szőnyi képeket állított ki, és adott el, de olykor egyes gyűjtőknek régi mestereket is "felhajtott". Sajnos nem lehet pontosan tudni, hogy mikortól volt Fränkelé Borsos női képmása, lehetett atyai örökség, esetleg 1937-ben a Postatakarék aukcióján vette, de az is lehet, hogy ekkor adta el. Az azonban biztos, hogy - nyilvánvalóan éppen a festmény kitűnő kvalitása miatt - nem csupán kereskedelmi célból volt nála, hanem sajátjának tekintette, hiszen Kószegehyéknek gyűjteménye egyik darabjaként mutatta meg.

B.E.